

Україна
Донецький окружний адміністративний суд

Р І Ш Е Н Н Я
І М Е Н Е М У К Р А І Н И

24 лютого 2020 р.

Справа №200/13632/19-а

приміщення суду за адресою: 84122, м.Слов'янськ, вул. Добровольського, 1

Донецький окружний адміністративний суд у складі:
головуючого судді Кравченко Т.О.,

за участю
секретаря судового засідання Дьяченка Є.І.,

розглянув в судовому засіданні в порядку загального позовного провадження адміністративну справу за позовом Конікової Людмили Віталіївни до Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії,

встановив:

26 листопада 2019 року до Донецького окружного адміністративного суду надійшов адміністративний позов Конікової Людмили Віталіївни (далі – позивач, Конікова Л.В.) до Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (далі – відповідач, Слов'янське ОУ ПФУ), надісланий на адресу суду 20 листопада 2019 року, в якому позивач просила:

1. визнати протиправною бездіяльність Слов'янського ОУ ПФУ щодо невиконання Коніковою Л.В. пенсії з липня 2014 року по жовтень 2018 року та з листопада 2018 року довічно;

2. зобов'язати Слов'янське ОУ ПФУ поновити нарахування та виплату пенсії Коніковою Л.В. з липня 2014 року по жовтень 2018 року та з листопада 2018 року довічно.

На підставі п. 1 ч. 1 ст. 371 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) позивач просила допустити негайне виконання рішення суду в частині присудження виплати пенсії в межах суми стягнення за один місяць.

Крім того, позивач просила встановити судовий контроль за виконанням рішення в порядку, визначеному ст. 382 КАС України (а.с. 5).

I. Заяви, клопотання учасників справи. Процесуальні дії у справі.

29 листопада 2019 року суд постановив ухвалу про прийняття позовної заяви та відкриття провадження в адміністративній справі № 200/13632/19-а; вирішив розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні); встановив строк для подання відзиву на позовну заяву та витребував у відповідача докази.

Цією ж ухвалою суд задовольнив клопотання позивача та відстрочив їй сплату судового збору за подання адміністративного позову в сумі 768,40 грн до ухвалення судового

*306*4209490*1*2*

рішення у справі.

Одночасно з поданням позовної заяви позивач подала клопотання про поновлення строку звернення до суду.

Суд ухвалив розглянути питання дотримання позивачем строку звернення до суду, а в разі, якщо такий строк пропущено, - поважності причин його пропуску та наявності підстав для його поновлення, на стадії судового розгляду після встановлення відповідних фактичних обставин (а.с. 1-3).

27 грудня 2019 року суд постановив ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, призначив підготовче засідання на 27 січня 2020 року та витребував у відповідача додаткові докази (а.с. 34-35).

27 січня 2020 року суд постановив ухвалу про закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті на 24 лютого 2020 року (а.с. 48).

Про дату, час і місце розгляду справи по суті учасники справи повідомлені належним чином, що підтверджено рекомендованими повідомленнями про вручення поштового відправлення (а.с. 54-56).

Відповідач надав заяву про розгляд справи за відсутності його представника (а.с. 57-58).

Учасники справи/їх представники у судові засідання не з'явилися.

Враховуючи, що участь у судовому засіданні є правом учасника справи, передбаченим п. 2 ч. 3 ст. 44 КАС України, а також відсутність встановлених ст. ст. 205, 223 КАС України підстав для відкладення розгляду справи, справа розглянута за відсутності учасників справи.

У зв'язку з неявкою всіх учасників справи на підставі ч. 4 ст. 229 КАС України повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснювалося.

II. Стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначає, що вона є громадянкою України, має статус внутрішньо переміщеної особи, є пенсіонером за віком та перебуває на обліку в Слов'янському ОУ ПФУ.

Позивач доводить, що відповідач припинив виплату їй пенсії з підстав, що не передбачені ст. 49 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Вважає допущеною відповідачем бездіяльність протиправною, оскільки вона порушує її право на пенсійне забезпечення (а.с. 5).

Відповідач позов не визнав, надав відзив на позовну заяву, в якому просив відмовити у задоволенні позову з наступних підстав (а.с. 17-20).

Відповідач зазначає, що Конікова Л.В. звернулася до Слов'янського ОУ ПФУ з заявою про запит пенсійної справи та прийняття її на облік за матеріалами пенсійної справи.

04 червня 2018 року за розпорядження відповідача Конікова Л.В. взята на облік як переселенець, тоді ж їй нарахована заборгованість з пенсійних виплат, що виникла з 01 липня 2014 року.

3 01 жовтня 2018 року Коніковій Л.В. нарахована поточна сума пенсії.

Однак у листопаді 2018 року до Слов'янського ОУ ПФУ надійшов лист Головного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області з інформацією системи «АРКАН» про відсутність внутрішньо переміщених осіб, в тому числі Конікової Л.В., на підконтрольній території понад 60 днів.

На цій підставі Слов'янське ОУ ПФУ припинило виплату Коніковій Л.В. пенсії з 01 листопада 2019 року.

Відповідач стверджує, що у спірних правовідносинах діяв в межах повноважень, в порядку та у спосіб, що визначені законодавством.

Доводить, що оскільки позивач є внутрішньо переміщеною особою, виплата пенсії має здійснюватися із застосуванням норм Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII

«Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», постанов Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», від 08 червня 2016 року № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», від 05 листопада 2014 року № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», від 22 серпня 2018 року № 649 «Питання погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішенням суду», від 18 лютого 2016 року № 136 «Про затвердження Порядку здійснення верифікації та моніторингу пенсій, допомог, пільг, субсидій, інших соціальних виплат».

Відповідач наголошує на тому, що не відмовляється поновити нарахування та виплату пенсії Коніковій Л.В. за умови дотримання нею відповідного порядку, а саме за умови звернення позивача до Слов'янського ОУ ПФУ з заявою про поновлення пенсійних виплат і надання нею довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, а також за умови отримання відповідного рішення комісії з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Крім того, відповідач вважає, що позивач пропустила шестимісячний строк звернення до суду, встановлений ст. 122 КАС України.

III. Обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини. Докази відхилені судом, та мотиви їх відхилення.

На виконання вимог ст. 90 КАС України суд оцінив докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні; оцінив належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, виходячи з того, що жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 77 КАС України кожна особа повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених ст. 78 цього Кодексу.

За правилами абз. 1 ч. 2 ст. 77 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

З'ясовуючи чи мали місце обставини, якими обґрунтовуються вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються, а також чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження, суд встановив наступне.

Позивач – Конікова Людмила Віталіївна, 13 березня 1937 року народження, є громадянкою України, що встановлено на підставі паспорта громадянина України серії ЕМ 749672, виданого Краснолуцьким МВ УМВС України в Донецькій області 20 вересня 2000 року (зворотній бік а.с. 6), реєстраційний номер облікової картки платника податків: 1358621704 (зворотній бік а.с. 6).

З 13 вересня 2005 року постійне місце проживання позивача зареєстровано за адресою: Луганська обл., м. Луганськ, Кам'янобродський р-н, вул. Заводська, буд. 31, про що свідчить штамп про реєстрацію місця проживання, проставлений в її паспорті (зворотній бік а.с. 6).

Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи від 06 листопада 2017 року № 0000393849 свідчить, що з району проведення антитерористичної операції позивач перемістилася до села Майдан Слов'янського району Донецької області, адреса її фактичного проживання: 84161, Донецька обл., Слов'янський р-н, с. Майдан, пров. Степний, буд. 13 (а.с. 6).

Конікова Л.В. є пенсіонером за віком, що підтверджено пенсійним посвідченням № 169305 від 29 листопада 1995 року (а.с. 6).

Відповідач – Слов'янське об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області (ідентифікаційний код: 37803258) зареєстроване як юридична особа 28 жовтня 2011 року, про що до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та

громадських формувань (далі – ЄДР) внесений запис за номером 1 277 134 0000 002125; з 22 листопада 2017 року – в стані припинення (а.с. 11-12).

07 листопада 2017 року Конікова Л.В. звернулася до Слов'янського ОУ ПФУ з заявою про запит пенсійної справи, в якій зазначила, що раніше отримувала пенсію за віком в м. Северодонецьк Луганської області, останню пенсійну виплату отримала в червні 2014 року (а.с. 22).

Того ж дня позивачем подана заява про виплату їй пенсії (зворотній бік а.с. 22).

16 листопада 2017 року Слов'янське ОУ ПФУ звернулося до Управління Пенсійного фонду України в м. Северодонецьку Луганської області із запитом пенсійної справи Конікової Л.В. (а.с. 23).

21 січня 2018 року Комісія з призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам прийняла рішення № 79 про поновлення виплати пенсії Коніковій Л.В. (зворотній бік а.с. 23).

Як свідчить розписка-повідомлення, 01 лютого 2018 року Слов'янське ОУ ПФУ прийняло від Конікової Л.В. заяву про перерахунок пенсії, зареєстровану за № 2466, разом з якою заявниця надала паспорт та документ про місце її проживання (реєстрації) особи (зворотній бік а.с. 23).

На підставі матеріалів пенсійної справи та відомостей, наведених у відзиві на позовну заяву, суд встановив, що 04 червня 2018 року Конікова Л.В. прийнята на облік в Слов'янському ОУ ПФУ.

Так, 04 червня 2018 року Слов'янське ОУ ПФУ видало розпорядження № 2466 про перерахунок пенсії за віком Коніковій Л.В., підстава перерахунку – облік справи, призначеної в минулих роках.

Того ж дня відповідачем видані розпорядження за № 2466 про перерахунок пенсії Коніковій Л.В. у зв'язку з масовим перерахунком (а.с. 24-27).

Крім того, Слов'янським ОУ ПФУ прийняті рішення про перерахунок пенсії № 914290307044, згідно з якими Коніковій Л.В. проведений перерахунок пенсії за віком у зв'язку з взяттям на облік особової справи переселенця та масовим перерахунком пенсій (а.с. 28-30).

З приводу нарахування та виплати пенсії Коніковій Л.В. в період з липня 2014 року по жовтень 2018 року суд встановив такі обставини.

Відомості ІКІС ПФУ: Підсистема призначення та виплати пенсії свідчать, що за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно Слов'янське ОУ ПФУ здійснило нарахування Коніковій Л.В. пенсії за віком (графа «Нараховано до виплати») (а.с. 42).

Відповідач підтверджує нарахування пенсії за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно, про що зазначає у відзиві на позовну заяву.

За даними ІКІС ПФУ: Підсистема призначення та виплати пенсії за період з 01 липня 2014 року до 29 лютого 2016 року включно нарахована Коніковій Л.В. пенсія була виплачена (графа «Виплачено») (а.с. 42).

З 01 березня 2016 року до 30 вересня 2018 року включно нарахована Коніковій Л.В. пенсія виплачена не була (графа «Виплачено») (а.с. 42).

Суд відзначає, що, незважаючи на дані ІКІС ПФУ: Підсистема призначення та виплати пенсії, докази виплати Коніковій Л.В. пенсії за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно, зокрема переліки осіб на перерахування коштів, платіжні доручення тощо, суду не надані.

При цьому, як свідчить довідка Слов'янського ОУ ПФУ без дати і номера, надана суду разом з відзивом на позовну заяву, Конікова Л.В. не отримала пенсію за період з липня 2014 року по вересень 2018 року (а.с. 21).

Згідно з довідкою Слов'янського ОУ ПФУ від 10 січня 2020 року № 729/04, Коніковій Л.В. нарахована, проте не виплачена пенсія за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно (а.с. 43-44).

Наведене зумовлює висновок, що відповідач визнає факт нарахування та невиплати Коніковій Л.В. пенсії за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно.

З приводу нарахування та виплати пенсії Коніковій Л.В. з 01 листопада 2018 року суд встановив наступне.

У відзиві на позовну заяву відповідач зазначає, що припинив виплату пенсії Коніковій Л.В. з 01 листопада 2018 року, підставою для чого слугувала інформації системи «АРКАН» про відсутність внутрішньо переміщених осіб, в тому числі позивача, на підконтрольній території понад 60 днів.

Згідно з поясненнями відповідача цю інформацію він отримав від Головного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області.

Суд відзначає, що лист Головного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області, на який покликається відповідач, суду не наданий.

Не надані суду також докази прийняття відповідачем рішення (іншого розпорядчого документа) про припинення пенсійних виплат Коніковій Л.В. з 01 листопада 2018 року.

Згідно з відомостями ІКІС ПФУ: Підсистема призначення та виплати пенсії Слов'янське ОУ ПФУ здійснювало нарахування пенсії Коніковій Л.В. з 01 листопада 2018 року до 31 травня 2019 року включно, з 01 червня 2019 року нарахування пенсії припинено (графа «Нараховано до виплати») (а.с. 42).

Починаючи з 01 листопада 2018 року пенсія Коніковій Л.В. не виплачується (графа «Виплачено») (а.с. 42).

Разом із цим, як свідчить довідка Слов'янського ОУ ПФУ, Конікова Л.В. не отримує пенсію з листопада 2018 року по теперішній час (грудень 2019 року) (а.с. 21).

Згідно з довідкою Слов'янського ОУ ПФУ від 10 січня 2020 року № 729/04, починаючи з 01 листопада 2018 року нарахування та виплата Коніковій Л.В. пенсії не проводиться (а.с. 43-44).

Будь-які інші докази щодо предмета доказування учасники справи не надали.

IV. Норми права, які застосував суд, мотиви їх застосування. Норми права, на які посилалися сторони, які не застосував суд, мотиви їх незастосування. Мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову. Чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду, та мотиви такого висновку. Висновки суду по суті позовних вимог.

03 травня 2018 року Верховний Суд прийняв рішення у зразковій справі № 805/402/18-а про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеної особи, яке набрало законної сили 04 вересня 2018 року.

Відповідно до ч. 10 ст. 290 КАС України у рішенні суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, Верховний Суд додатково зазначає: 1) ознаки типових справ; 2) обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм; 3) обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі.

Ухвалюючи рішення за результатами розгляду зразкової адміністративної справи № 805/402/18-а, Верховний Суд вказав на такі сутнісні характеристики:

1) Ознаки типових справ:

Верховний Суд дійшов висновку, що в контексті цієї зразкової адміністративної справи ознаками типових, визначених п. 21 ч. 1 ст. 4 КАС України справ, є такі:

1) позивач у цій категорії справ є пенсіонер, якому/якій призначено пенсію згідно із Законом України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058), та який/яка є внутрішньо переміщеною особою;

2) відповідачем є територіальний орган Пенсійного фонду України, на пенсійному

обліку якого перебуває позивач;

3) спір виник з аналогічних підстав у відносинах, що регулюються одними нормами права (у зв'язку з припиненням територіальними органами Пенсійного фонду України виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам з підстав, які не передбачені п. п. 1, 3-5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058);

4) позивачі заявили аналогічні позовні вимоги (по-різному висловлені, але однакові по суті: визнати неправомірними дії щодо припинення виплати пенсії та зобов'язати відповідача відновити виплату пенсії).

2) Обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права.

Висновки Верховного Суду в цій зразковій справі підлягають застосуванню в адміністративних справах, в яких позивач: 1) є громадянином України; 2) має статус внутрішньо переміщеної особи, що підтверджується довідкою органів соціального захисту населення про взяття її на облік, як внутрішньо переміщеної особи; 3) є пенсіонером та отримує пенсію, призначену відповідно до Закону № 1058.

Поновлення виплати пенсії потребує здійснення додаткових дій позивачем.

Відповідач право позивача на отримання пенсії не заперечує.

3) Обставини, які виключають типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм.

Висновки Верховного Суду в цій зразковій справі не підлягають застосуванню в адміністративних справах щодо звернення пенсіонерів, яким призначено пенсію згідно із Законом № 1058 та які є внутрішньо переміщеними особами, якщо нарахування та виплату пенсії їм припинено за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду України з підстав, які передбачені п. п. 1, 3-5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 в редакції на день прийняття цього рішення.

Взявши до уваги склад учасників спірних правовідносин, підстави та предмет спору, а також встановлені фактичні обставини, суд дійшов висновку, що справа, яка розглядається, відповідає ознакам типової справи, викладеним у рішенні Верховного Суду у зразковій справі № 805/402/18-а.

Особливості провадження у типовій справі передбачені ст. 291 КАС України.

Відповідно до ч. 3 ст. 291 КАС України при ухваленні рішення у типовій справі, яка відповідає ознакам, викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, суд має враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи.

Таким чином, при розгляді цієї справи суд враховує висновки Верховного Суду у зразковій справі № 805/402/18-а та керується наведеними нижче правовими нормами.

Відповідно до ст. 1 Конституції України Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Ч. 2 ст. 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та місцевого самоврядування їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до ч. 1 ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що, крім іншого, включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

П. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України встановлено, що виключно законами України визначаються основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення.

Рішенням від 07 жовтня 2009 року № 25-рп/2009 (далі – Рішення № 25-рп/2009) Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України (є

неконституційними), п. 2 ч. 1 ст. 49, друге речення ст. 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо припинення виплати пенсії на весь час проживання (перебування) пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У Рішенні № 25-рп/2009 Конституційний Суд України зауважив, що всупереч конституційним гарантіям соціального захисту для всіх осіб, що мають право на отримання пенсії у старості, на законодавчому рівні позбавлено цього права пенсіонерів у тих випадках, коли вони обрали постійним місцем проживання країну, з якою не укладено відповідного договору. Виходячи із правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, - в Україні чи за її межами.

Ст. 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», визначає, що Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

У справі «Пічкур проти України», № 10441/06, §§ 51, 54, рішення від 07 листопада 2013 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що право на отримання пенсії як таке стало залежним від місця проживання заявника. Це призвело до ситуації, в якій заявник, пропрацювавши багато років у своїй країні та сплативши внески до системи пенсійного забезпечення, був зовсім позбавлений права на пенсію лише на тій підставі, що він більше не проживає на території України. За наведених вище міркувань Європейський суд з прав людини дійшов висновку про те, що різниця в поводженні, на яку заявник скаржився, порушувала ст. 14 Конвенції у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу.

У справі «Суханов та Ільченко проти України», №№ 68385/10, 71378/10, §§ 52, 30-31, 53, рішення від 26 червня 2014 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності.

Суд зазначив, що ст. 1 Першого протоколу включає в себе три окремих норми: «перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності і підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає право Договірних держав, зокрема, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Проте ці норми не є абсолютно непов'язаними між собою. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном, а тому повинні тлумачитися у світлі загального принципу, закріпленого першою нормою».

Щодо соціальних виплат, ст. 1 Першого протоколу не встановлює жодних обмежень свободи Договірних держав вирішувати, мати чи ні будь-яку форму системи соціального забезпечення та обирати вид або розмір виплат за такою системою. Проте якщо Договірна держава має чинне законодавство, яке передбачає виплату як право на отримання соціальної допомоги (обумовлене попередньою сплатою внесків чи ні), таке законодавство має вважатися таким, що передбачає майнове право, що підпадає під дію ст. 1 Першого протоколу щодо осіб, які відповідають її вимогам.

Суд повторив, що першим і найголовнішим правилом ст. 1 Першого протоколу є те, що будь-яке втручання державних органів у право на мирне володіння майном має бути законним і повинно переслідувати легітимну мету «в інтересах суспільства». Будь-яке втручання також повинно бути пропорційним по відношенню до переслідуваної мети. Іншими словами, має бути забезпечено «справедливий баланс» між загальними інтересами суспільства та обов'язком захисту основоположних прав конкретної особи. Необхідного балансу не буде досягнуто, якщо на відповідну особу або осіб буде покладено особистий та надмірний тягар.

У справі «Шокін проти України», №№ 23759/03, 37943/06, § 50, рішення від 14 жовтня 2010 року, Європейський суд з прав людини вказав, що перша та найважливіша вимога ст. 1 Першого протоколу до Конвенції полягає в тому, що будь-яке втручання публічних органів у мирне володіння майном повинно бути законним. Так, друге речення першого пункту передбачає, що позбавлення власності можливе тільки «на умовах, передбачених законом», а другий пункт визнає, що держави мають право здійснювати контроль за використанням майна шляхом введення «законів». Більш того, верховенство права, один із основоположних принципів демократичного суспільства, притаманний усім статтям Конвенції. Таким чином, питання, чи було дотримано справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав окремої особи, виникає лише тоді, коли встановлено, що оскаржуване втручання відповідало вимозі законності і не було свавільним.

Європейська соціальна хартія (переглянута), вчинена 03 травня 1996 року та ратифікована Законом України від 14 вересня 2006 року № 137-V «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)», визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист.

Сторони визнають метою своєї політики, яку вони запроваджуватимуть усіма відповідними засобами як національного, так і міжнародного характеру, досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися такі права та принципи, зокрема, як право кожної особи похилого віку на соціальний захист (Частина I, п. 23).

У передмові до Керівних принципів з питання переміщення осіб всередині країни Організації Об'єднаних Націй (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add.2), яка визначає сферу охоплення та мету принципів, визначено, що для цілей цих Принципів внутрішньо переміщеними особами вважаються особи або групи осіб, яких змусили покинути свої будинки або звичні місця проживання, зокрема в результаті або щоб уникнути негативних наслідків збройного конфлікту, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, і які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів.

Згідно зі ст. 1 Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон № 1706) внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Облік внутрішньо переміщених осіб регламентований ст. 4 Закону № 1706.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону № 1706 факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 цього Закону.

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 4 Закону № 1706 для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи така особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення)

рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Ст. 7 Закону № 1706 установлено, що Україна вживає всіх можливих заходів, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема відновленням усіх соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Ст. 5 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058) визначає сферу дії цього Закону, відповідно до якої, цей Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Дія інших нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених цим Законом, або в частині, що не суперечить цьому Закону.

Виплата пенсії за минулий час врегульована положенням ст. 46 Закону № 1058.

Відповідно до ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Виплата пенсії визначена ст. 47 Закону № 1058, згідно з якою, пенсія виплачується щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Підстави припинення та поновлення виплати пенсії установлені ст. 49 Закону № 1058.

Відповідно до ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється: 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості; 3) у разі смерті пенсіонера; 4) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд; 5) в інших випадках, передбачених законом.

За правилами, наведеними у ч. 2 ст. 49 Закону № 1058, поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати. Виплата пенсії поновлюється в порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 та статтею 46 цього Закону.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» затверджений Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (далі – Порядок № 509).

Згідно з абз. 2 п. 1 Порядку № 509 довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є документом, який видається внутрішньо переміщеній особі.

Абз. 1 п. 2 Порядку № 509 установлено, що для отримання довідки повнолітня внутрішньо переміщена особа звертається особисто або через законного представника із заявою про взяття на облік, форму якої затверджує Мінсоцполітики, до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад.

Згідно з абз. абз. 3-4 п. 6 Порядку № 509 строк дії довідки становить шість місяців з дати її видачі.

У разі продовження дії обставин, що визначені в ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», строк дії такої довідки може бути продовжений на наступні шість місяців, для чого внутрішньо переміщена особа має повторно звернутися за фактичним місцем свого проживання до уповноваженого органу.

П. 1 постанови Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2014 року № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» (далі – Постанова КМУ № 637) установлено, що призначення та продовження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг за рахунок коштів

державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509. Виплата (продовження виплати) пенсій, що призначені зазначеним особам, здійснюється в установах публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» та з використанням його платіжних пристроїв. Такі виплати можуть здійснюватися за бажанням особи з доставкою додому.

Зазначені виплати припиняються з місяця, наступного за тим, у якому завершився строк дії такої довідки, виданої після 9 вересня 2015 року. У разі продовження строку дії довідки зазначені виплати поновлюються з дати припинення їх виплати.

Позивач стверджує, що є внутрішньо переміщеною особою, перебуває на обліку у відповідача як отримувач пенсії, виплату якої їй безпідставно припинено з 01 листопада 2018 року.

Отже, суть спору полягає у протиправних, на думку позивача, діях відповідача щодо припинення виплати пенсії, призначеної їй за віком.

Надаючи правову оцінку фактичним обставинам справи, суд вважає, що для вирішення спору необхідно з'ясувати належність виконання відповідачем повноважень щодо здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеній особі та відповідність оскаржуваних дій відповідача ч. 2 ст. 19 Конституції України та ч. 2 ст. 2 КАС України.

З приводу статусу внутрішньо переміщеної особи суд зазначає наступне.

Статус внутрішньо переміщеної особи не визначений у жодному міжнародному договорі, за яким Україна мала б зобов'язання. Поняття внутрішньо переміщеної особи міститься в рекомендаційному акті Організації Об'єднаних Націй «Керівні принципи з питання переміщення осіб всередині країни» (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add.2 (1998)).

Визначення поняття внутрішньо переміщеної особи за національним правом міститься у ст. 1 Закону № 1706, який набрав чинності 22 листопада 2014 року.

Це визначення має описовий характер та охоплює три види конституційно-правового статусу людини (громадянин України, іноземець та особа без громадянства). З огляду на визначення, внутрішньо переміщена особа – це особа, яка: перебуває на території України на законних підставах; має право на постійне проживання в Україні; була змушена залишити або покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Отже, спеціальний статус внутрішньо переміщеної особи не збігається та не може підміняти собою жоден із закріплених у Конституції України конституційно-правових статусів особи, та не є окремим конституційно-правовим статусом особи.

Проте реєстрація особи як внутрішньо переміщеної надає можливість державним органам врахувати її особливі потреби. Серед таких особливих потреб – доступ до належного житла та правової допомоги, доступ до спеціальних державних програм, зокрема адресних програм для внутрішньо переміщених осіб, тощо. Очевидно, що статус внутрішньо переміщеної особи надає особі спеціальні, додаткові права (або «інші права», як це зазначено у ст. 9 Закону № 1706), не звужуючи, між тим, обсяг конституційних прав та свобод особи та створюючи додаткові гарантії їх реалізації.

Суд зауважує, що прийняття Закону № 1706 спрямоване на встановлення додаткових гарантій дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, а не на звуження їх прав, закріплених в інших законодавчих актах України, зокрема в Законі № 1058.

Стосовно механізму виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам суд відзначає таке.

П. 1 Постанови КМУ № 637 встановлено, що призначення та продовження виплати

пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком № 509.

Виплата (продовження виплати) пенсій, що призначені зазначеним особам, здійснюється в установах публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України».

Отже, умовами призначення та продовження виплати пенсій внутрішньо переміщеним особам є: знаходження внутрішньо переміщених осіб на обліку місця перебування, що підтверджується довідкою; наявність рахунку в установі ПАТ «Державний ощадний банк».

З приводу права на пенсійне забезпечення в Україні суд зазначає наступне.

Право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у старості, гарантоване громадянам України ч. 1 ст. 46 Конституції України.

Європейська соціальна хартія (переглянута) визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист. За цим Україна має міжнародне зобов'язання запроваджувати усіма відповідними засобами «досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися» права та принципи, що закріплені у Хартії.

Отже, право особи на отримання пенсії як складова частина права на соціальний захист є її конституційним правом, яке гарантується міжнародними зобов'язаннями України.

Принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій визначаються Законом № 1058.

Ст. 8 Закону № 1058 передбачено право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг.

Ч. 3 ст. 4 Закону № 1058 визначені складові законодавства про пенсійне забезпечення в Україні; виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються, зокрема, умови, норми та порядок пенсійного забезпечення; організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

Ураховуючи те, що відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону № 1058 умови, норми та порядок пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення, питання щодо припинення пенсійних виплат (які є складовою порядку пенсійного забезпечення) не можуть регулюватися підзаконними актами.

У ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 визначено перелік підстав припинення виплати пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду.

Цей перелік є вичерпним та передбачає можливість припинення виплати пенсії з інших підстав лише у випадках, передбачених законом (п. 5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058).

Суд встановив, що Слов'янське ОУ ПФУ припинило нарахування та виплату пенсії Коніковій Л.В. з 01 листопада 2018 року у зв'язку з отриманням відомостей про відсутність внутрішньо переміщеної особи на підконтрольній території понад 60 днів.

Докази прийняття відповідачем будь-якого рішення чи іншого розпорядчого акта з цього питання суду не надані.

Водночас Закон № 1058 не передбачає такої підстави для припинення виплати пенсії.

Конституційний Суд України у Рішенні № 25-рп/2009 зауважив, що виходячи із правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, в Україні чи за її межами.

У справі «Пічкур проти України», № 10441/06, § 54, рішення від 07 листопада 2013 року, Європейський суд з прав людини вказав, що право на отримання пенсії, яке стало залежним від місця проживання заявника, свідчить про різницю у поводженні, яка порушувала ст. 14 Конвенції у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу.

Таким чином, у цих рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини застосовано підхід, згідно з яким право на пенсію та її одержання не може бути пов'язане з місцем проживання людини. Такий підхід можна поширити не тільки на громадян, що виїхали на постійне місце проживання до інших держав, а й на внутрішньо переміщених осіб, які мають постійне місце проживання на непідконтрольній Уряду України території. У контексті справи, що розглядається, правовий зв'язок між державою і людиною, який передбачає взаємні права та обов'язки, підтверджується фактом набуття громадянства. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання гарантується ст. 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України.

Наведені відповідачем підстави для припинення нарахування і виплати Коніковій Л.В. пенсії ст. 49 Закону № 1058 не передбачені.

Наявність підстав для припинення нарахування і виплати пенсії відповідач обґрунтовує посиланням на постанови Кабінету Міністрів України, що регламентують облік внутрішньо переміщених осіб та визначають порядок здійснення їм соціальних виплат.

Однак, як свідчить аналіз положень Закону № 1058, припинення виплати пенсії можливе лише за умови прийняття пенсійним органом відповідного рішення з підстав, визначених ст. 49 цього Закону.

Аргументи відповідача щодо повноважень Кабінету Міністрів України з вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина та проведення політики у сфері соціального захисту з посиланням на рішення Конституційного Суду України від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 та від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012, суд вважає безпідставними, оскільки, як свідчить зміст цих рішень, Конституційний Суд України висловив позицію, згідно з якою Кабінет Міністрів України є органом, який забезпечує проведення державної політики у соціальній сфері, повноважний вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина та проводити політику у сфері соціального захисту.

Водночас за змістом конституційних норм Кабінет Міністрів України не наділений правом вирішувати питання, які належать до виключної компетенції Верховної Ради України, так само як і приймати правові акти, які підміняють або суперечать законам України.

При цьому згідно з п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України форми і види пенсійного забезпечення визначаються виключно законами України.

Особливу увагу варто звернути на те, що у преамбулі до Закону № 1058 зазначено, що зміна умов і норм загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

Конституційне поняття «Закон України», на відміну від поняття «законодавство України», не підлягає розширеному тлумаченню, це - нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України в межах повноважень. Зміни до закону вносяться за відповідно встановленою процедурою Верховною Радою України шляхом прийняття закону про внесення змін. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України є підзаконними, а тому не можуть обмежувати права громадян, які встановлено законами.

Суд зазначає, що непідтвердження фактичного місця проживання або відсутність внутрішньо переміщеної особи на підконтрольній території понад 60 діб не є передбаченою законом підставою для припинення виплати пенсії, а постанови Кабінету Міністрів України, на які покликається відповідач, є підзаконними нормативно-правовими актами, які обмежують встановлене законодавством право на отримання пенсії позивачем.

У цьому випадку наявність у позивача статусу внутрішньо переміщеної особи потребує від пенсіонера на відміну від інших громадян України здійснення додаткових дій, не передбачених законами щодо пенсійного забезпечення, зокрема ідентифікація особи, надання заяви про поновлення виплати пенсії, яка була припинена органом Пенсійного фонду без законних на те підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 КАС України суд застосовує принцип верховенства права з

урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини.

Згідно з ч. 1 ст. 17 Закону України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

У справі «Суханов та Ільченко проти України», №№ 68385/10, 71378/10, § 25, рішення від 26 червня 2014 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності.

Тому, припиняючи нарахування та виплату позивачеві пенсії за відсутності передбачених законами України підстав, відповідач порушив право позивача на отримання пенсії. При цьому право на отримання пенсії є об'єктом захисту за ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Втручання відповідача у право позивача на мирне володіння своїм майном у вигляді пенсії суд вважає таким, що не ґрунтується на Законі.

Як зазначив Європейський суд з прав людини у справі «Щокін проти України», №№ 23759/03, 37943/06, § 33, рішення від 14 жовтня 2010 року, питання, чи було дотримано справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав окремої особи, виникає лише тоді, коли встановлено, що оскаржуване втручання відповідало вимозі законності і не було свавільним.

Отже, встановлення судом відсутності законності втручання, тобто вчинення дій не у спосіб, визначений законом, є достатньою підставою для висновку про те, що право позивача на мирне володіння своїм майном було порушено.

З огляду на викладене суд вважає, що припинення нарахування і виплати пенсії позивачу було здійснено не у спосіб, передбачений Законом № 1058, а з точки зору положень ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод мало місце втручання у право власності позивача, і таке втручання не було законним.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 КАС України у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

Позивач звертається до суду з вимогою визнати протиправною бездіяльність Слов'янського ОУ ПФУ щодо невиплати Коніковій Л.В. пенсії з листопада 2018 року довічно.

Суд зазначає, що протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень – це зовнішня форма поведінки (діяння) цього органу, яка полягає у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих і обов'язкових дій на користь заінтересованих осіб, які не підставі закону та/або іншого нормативного-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними і реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені.

На відміну від бездіяльності, дія є активною поведінкою суб'єкта владних повноважень.

Судом встановлено, що спірні правовідносини виникли внаслідок припинення Слов'янським ОУ ПФУ нарахування та виплати пенсії, тобто причиною виникнення спору слугували дії відповідача, а не його бездіяльність (як помилково зазначає позивач).

Враховуючи наведене та керуючись ч. 2 ст. 9 КАС України з метою повного захисту прав позивача, суд визнає протиправними дії Слов'янського ОУ ПФУ, які полягали у припиненні нарахування та виплати Коніковій Л.В. пенсії за віком з 01 листопада 2018 року.

Висновок про протиправність дій відповідача ґрунтується на тому, що вони не відповідають критеріям, наведеним у ч. 2 ст. 2 КАС України, оскільки вчинені не на підставі та не у спосіб, що визначені Конституцією та законами України та не відповідають вимогам обґрунтованості, добросовісності, запобігання дискримінації, пропорційності.

Визнання протиправними дій Слов'янського ОУ ПФУ, які полягали у припиненні нарахування та виплати Коніковій Л.В. пенсії за віком з 01 листопада 2018 року, охоплює позовні вимоги про визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо невиконання пенсії з 01 листопада 2018 року.

Позивач просить суд поновити її порушене право шляхом зобов'язання відповідача поновити нарахування та виплату пенсії з листопада 2018 року довічно.

Суд встановив, що фактично нарахування та виплата пенсії Коніковій Л.В. були припинені з 01 листопада 2018 року. Докази поновлення нарахування та виплати позивачу пенсії на час судового розгляду відповідачем не надані.

Враховуючи викладене та керуючись ч. 2 ст. 9 КАС України, суд з метою ефективного захисту прав позивача вважає за необхідне зобов'язати Слов'янське ОУ ПФУ поновити нарахування і виплату Коніковій Л.В. пенсії за віком, а також нарахувати і виплатити Коніковій Л.В. пенсію за віком за період з 01 листопада 2018 року до місяця поновлення пенсійних виплат.

Разом з цим позовні вимоги в частині зобов'язання Слов'янського ОУ ПФУ поновити нарахування і виплату пенсії «довічно» задоволенню не підлягають, оскільки, з огляду на завдання адміністративного судочинства, визначене ч. 1 ст. 2 КАС України, судовому захисту підлягає порушене право, свобода чи інтерес особи. Однак суд не здійснює захист прав, свобод чи інтересів особи від ймовірних порушень з боку суб'єкта владних повноважень, що можуть мати місце в майбутньому.

З приводу позовних вимог в частині визнання протиправною бездіяльності Слов'янського ОУ ПФУ щодо невиконання пенсії з липня 2014 року по жовтень 2018 року суд зазначає таке.

Постанови Кабінету Міністрів України є підзаконними нормативно-правовими актами, а тому не можуть змінювати в бік звуження права громадян, які встановлені нормативно-правовими актами, що мають вищу юридичну силу.

Так, відповідно до ст. 117 Конституції України Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.

Ч. ч. 1-2 ст. 49 Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» визначено, що Кабінет Міністрів України на основі та на виконання Конституції і законів України, актів Президента України, постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, видає обов'язкові до виконання акти – постанови і розпорядження.

Акти Кабінету Міністрів України нормативного характеру видають у формі постанов Кабінету Міністрів України.

Ст. 75 Конституції України установлено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України (п. 3 ч. 1 ст. 85 Конституції України).

В абз. 2 п. 1 резолютивної частини рішення від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002 Конституційний Суд України зазначив, що визначення Верховної Ради України єдиним органом законодавчої влади означає, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони.

Враховуючи викладене, суд зазначає, що право приймати закони та вносити до них

зміни належить виключно Верховній Раді України і не може передаватися іншим органам чи посадовим особам; закони приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; постанови Кабінету Міністрів України за своєю юридичною силою є підзаконними нормативно-правовими актами, приймаються на основі та на виконання Конституції та законів України.

Ні Конституція України, ні Закон № 1058, не передбачають можливості припинення виплати пенсії з підстав, що визначені постановами Кабінету Міністрів України.

До того ж, п. 15 Порядку № 365 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 року № 335 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365» встановлено, що суми соціальних виплат, які не виплачені за минулий період, обліковуються в органі, що здійснює соціальні виплати, та виплачуються на умовах окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України.

Проте, рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 11 червня 2019 року, яке залишено без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 листопада 2019 року, у справі № 640/18720/18 визнано протиправними та нечинними підпункт 2 пункту 1, підпункт 2 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 року № 335 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365» в частині, що стосується сум невикладених пенсій.

21 травня 2015 року Постановою Верховної Ради України від 21 травня 2015 року № 462-VIII схвалена Заява Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод» щодо відступу від окремих зобов'язань, визначених пунктом 3 статті 2, статтями 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та статтями 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, на період до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, а саме: до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, керованих, контрольованих і фінансованих Російською Федерацією, російських окупаційних військ, їх військової техніки з території України, відновлення повного контролю України за державним кордоном України, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України.

У зв'язку з цим суд відзначає, що від зобов'язань, визначених ст. ст. 1, 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, Україна не відступала.

Таким чином, невиклада відповідачем пенсії за відсутності передбачених законом підстав є порушенням права позивача на отримання пенсії.

Право на отримання пенсії є об'єктом захисту за ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

В даному випадку втручання відповідача у право позивача на мирне володіння своїм майном у вигляді пенсії є таким, що не ґрунтується на Законі. Як наслідок, має місце порушення права позивача на мирне володіння своїм майном.

Ст. 46 Закону № 1058 встановлено, що нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Позивач просить визнати протиправною бездіяльність Слов'янського ОУ ПФУ, яка полягає у невиклаті їй пенсії з липня 2014 року по жовтень 2018 року.

Судом встановлено, що відповідач здійснив нарахування пенсії за віком Коніковій Л.В. за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно, проте не виплатив її.

Невиклада пенсії за своєю сутністю є бездіяльністю пенсійного органу.

Таким чином, в даному випадку має місце бездіяльність Слов'янського ОУ ПФУ, яка полягає у невиклаті Коніковій Л.В. пенсії за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно.

Ця бездіяльність підлягає визнанню протиправною, а позовні вимоги в цій частині –

задоволенню.

Відповідно до ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен, чий права і свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Обираючи спосіб захисту порушеного права, суд, крім іншого, зважає на його ефективність в контексті ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

При цьому під ефективним способом слід розуміти такий, що призводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект.

Таким чином, ефективний спосіб захисту повинен забезпечити поновлення порушеного права, бути адекватним наявним обставинам та виключати подальше звернення особи до суду за захистом порушених прав.

Суд відзначає, що виплата пенсії не належить до дискреційних повноважень відповідача, оскільки дискреційні повноваження – це законодавчо встановлена компетенція владних суб'єктів, яка визначає ступінь самостійності її реалізації з урахуванням принципу верховенства права; ці повноваження полягають у застосуванні суб'єктами адміністративного розсуду при здійсненні дій і прийнятті рішень. У більш звуженому розумінні дискреційні повноваження – це можливість діяти за власним розсудом, в межах закону, можливість застосувати норми закону а вчиняти конкретні дії (або дію) серед інших, кожні з яких окремо є відносно правильними (законними).

Тобто, дискреційне повноваження може полягати у виборі діяти, чи не діяти, а якщо діяти, то у виборі варіанту рішення чи дії серед варіантів, що прямо або опосередковано закріплені у законі. Важливою ознакою такого вибору є те, що він здійснюється без необхідності узгодження варіанту вибору будь-ким.

Повноваження пенсійного органу щодо виплати пенсії визначені Законом № 1058 і передбачають лише один вид правомірної поведінки відповідного органу, за умови звернення особи з усіма необхідними для виплати пенсії документами, а саме: виплатити пенсію. За законом у цього органу немає вибору між декількома можливими правомірними рішеннями, тому зазначені повноваження не є дискреційними.

Позивача просить відновити її порушене право шляхом зобов'язання відповідача нарахувати та виплатити їй пенсію за період з липня 2014 року по жовтень 2018 року.

Таким чином, порушене право позивача підлягає поновленню шляхом зобов'язання Слов'янського ОУ ПФУ виплатити Коніковій Л.В. пенсію за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно, а позовні вимоги в цій частині підлягають задоволенню.

Водночас позовні вимоги в частині зобов'язання відповідача нарахувати пенсію задоволенню не підлягають, оскільки Слов'янське ОУ ПФУ здійснило нарахування Коніковій Л.В. пенсії за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно.

Приписами п. 1 ч. 1 ст. 371 КАС України негайно виконуються рішення суду про присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів – у межах суми стягнення за один місяць.

Оскільки, присуджені позивачу виплати є пенсією, рішення суду підлягає негайному виконанню у межах суми стягнення за один місяць.

VI. Щодо строку звернення до суду.

За загальним правилом, встановленим КАС України, для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів (ч. 2 ст. 122 КАС України).

Згідно з ч. 1 ст. 122 КАС України адміністративний позов може бути подано в межах

строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами.

Зміст наведеної норми свідчить, що КАС України є загальним законом, яким врегульовані строки звернення до адміністративного суду за захистом прав. Водночас відносини щодо строків звернення до адміністративного суду регулюються не тільки нормами КАС України, а й іншими законами України.

Спеціальним законом, яким врегульовано правовідносини щодо пенсійного забезпечення громадян, строки та порядок перерахунку пенсій є Закон № 1058.

Відповідно до ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 нараховані суми пенсій, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком.

Необхідними умовами застосування наведеної норми адміністративними судами є: 1) факт нарахування сум пенсій за минулий час, що підтверджується відповідними доказами; 2) доведеність вини пенсійного органу – наявність протиправних дій або протиправної бездіяльності, наслідками яких є невіплата сум пенсій.

Суд встановив, що призначена позивачу пенсія за віком виплачувалась їй щомісячно до липня 2014 року, в жовтні 2018 року пенсійні виплати були поновлені, а з листопада 2018 року нарахування і виплата пенсії припинені знову.

Докази скасування протоколу про призначення позивачу пенсії суду не надані, позивач продовжує перебувати на пенсійному обліку в Слов'янському ОУ ПФУ.

Відповідач не заперечує право позивача на пенсію, зазначає, що пенсійні виплати будуть відновлені після її особистого звернення з заявою про поновлення виплати пенсії та надання чинної довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Практика застосування правових норм щодо строків звернення до адміністративного суду передбачала їх застосування за умови, коли право позивача на отримання спірних сум пенсій відповідачем визнано не було, що і стало підставою звернення до суду (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 року у справі № 21-329a13).

У справі, що розглядається, відповідач право позивача на отримання пенсії не заперечував, однак припинив її нарахування і виплату у зв'язку з отриманням інформації про відсутність внутрішньо переміщеної особи на підконтрольній території понад 60 діб.

Оскільки Конікова Л.В. звернулася до суду з позовом про поновлення виплати пенсії, право на яку відповідачем не заперечується, однак було піддано формальним обмеженням, з підстав та у спосіб, які суперечать вимогам Конституції та законів України, згідно ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 виплата пенсії позивачу підлягає поновленню з моменту її припинення.

Крім того, в силу приписів ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 пенсія за період з липня 2014 року по жовтень 2018 року підлягає виплаті позивачу без обмеження будь-яким строком.

Аналогічну позицію щодо застосування строків звернення до суду у справах цієї категорії викладено в постанові Верховного Суду від 20 березня 2018 року у справі № 573/1759/17, а також у рішенні Верховного Суду від 03 травня 2018 року у зразковій справі № 805/420/18-а.

З огляду на викладене, суд відхиляє доводи відповідача стосовно пропуску позивачем строку звернення до суду з цим позовом.

З наведених вище причин суд приходиться до висновку, що підстави для поновлення строку звернення до суду за клопотанням позивача в даному випадку відсутні.

VII. Розподіл судових витрат.

Відповідно до ч. 1 ст. 139 КАС України при задоволенні позову сторони, яка не є суб'єктом владних повноважень, всі судові витрати, які підлягають відшкодуванню або оплаті відповідно до положень цього Кодексу, стягуються за рахунок бюджетних асигнувань суб'єкта владних повноважень, що виступав відповідачем у справі, або якщо відповідачем у справі виступала його посадова чи службова особа.

Судовий збір позивачем не сплачений.

Ухвалою від 29 листопада 2019 року суд задовольнив клопотання позивача та відстрочив їй сплату судового збору у сумі 768,40 грн за подання адміністративного позову до ухвалення судового рішення у справі.

З огляду на те, що позов задоволено, судовий збір у сумі 768,40 грн підлягає стягненню на користь держави за рахунок бюджетних асигнувань Слов'янського ОУ ПФУ.

VIII. Щодо встановлення судового контролю.

За приписами ч. 1 ст. 382 КАС України суд, який ухвалив рішення в адміністративній справі, може зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про визнання судового рішення.

Враховуючи, що встановлення судового контролю є правом, а не обов'язком суду, а також те, що позивач не обґрунтувала необхідність встановлення судового контролю за виконанням рішення у цій справі, суд дійшов висновку про відсутність підстав для його встановлення.

Керуючись ст. ст. 2, 12, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 251, 255, 371 Кодексу адміністративного судочинства України, суд

вирішив:

1. Адміністративний позов Конікової Людмили Віталіївни (РНОКПП: 1358621704, зареєстроване місце проживання: 91000, Луганська обл., м. Луганськ, вул. Заводська, буд. 31, фактичне місце проживання: 84161, Донецька обл., Слов'янський р-н, с. Майдан, пров. Степний, буд. 13) до Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (ідентифікаційний код: 37803258, Донецька обл., м. Слов'янськ, пл. Соборна, буд. 3) про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії – задовольнити частково.

2. Визнати протиправною бездіяльність Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області, яка полягає у невиплаті Коніковій Людмилі Віталіївні пенсії за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно.

3. Визнати протиправними дії Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області, які полягали у припиненні нарахування і виплати Коніковій Людмилі Віталіївні пенсії за віком з 01 листопада 2018 року.

4. Зобов'язати Слов'янське об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області поновити нарахування та виплату Коніковій Людмилі Віталіївні пенсії за віком.

5. Зобов'язати Слов'янське об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області виплатити Коніковій Людмилі Віталіївні пенсію за віком за період з 01 липня 2014 року до 30 вересня 2018 року включно.

6. Зобов'язати Слов'янське об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області нарахувати та виплатити Коніковій Людмилі Василівні пенсію за віком за період з 01 листопада 2018 року до місяця поновлення пенсійних виплат.

7. В іншій частині позовних вимог – відмовити.

8. Стягнути за рахунок бюджетних асигнувань Слов'янського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (ідентифікаційний код: 37803258, Донецька обл., м. Слов'янськ, пл. Соборна, буд. 3) на користь держави (отримувач коштів: ГУК у м. Києві/м. Київ/22030106; код отримувача (код за ЄДРПОУ): 37993783; банк отримувача: Казначейство України (ЕАП); рахунок отримувача: UA908999980313111256000026001; код класифікації доходів бюджету: 22030160) судовий збір у сумі 768 (сімсот шістьдесят вісім) гривень 40 копійок.

9. Рішення суду в частині присудження виплати пенсії підлягає негайному виконанню в межах суми стягнення за один місяць.

10. Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано.

У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови судом апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

11. Рішення може бути оскаржено в апеляційному порядку шляхом подання апеляційної скарги до Першого апеляційного адміністративного суду через Донецький окружний адміністративний суд протягом тридцяти днів з дня складення повного судового рішення.

12. Повне судове рішення складено 04 березня 2020 року.

Суддя

Т.О. Кравченко

